

ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті визначено сутність інвестицій, інвестиційної активності й інвестиційної діяльності підприємства. Автором висвітлено економічне та фінансове визначення інвестицій. Наведено класифікацію інвестицій на підприємстві, форми здійснення інвестиційної діяльності, зазначено напрямки управління інвестиційними проектами. Висвітлено роль держави в управлінні інвестиціями.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний проект, інвестиційна активність, інвестиційна діяльність, управління інвестиційною діяльністю.

Постановка проблеми Одним з основних чинників економічного зростання будь-якої країни у сучасних умовах є реалізація інвестиційної моделі розвитку національної економіки.

У розвинутих країнах нині основна частка приросту національного доходу зумовлена впровадженням у виробництво результатів наукових досліджень та розробок. Однак, в Україні, зокрема у промисловості, економічне зростання має переважно екстенсивний характер, тоді як інноваційна та інвестиційна активність суб'єктів господарювання є досить низькою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Проводячи аналіз публікацій з теми «Визначення інвестиційної активності українських підприємств» слід відмітити значне збільшення їх кількості в останні роки, що підтверджує актуальність обраної для дослідження теми. Серед авторів, що приділяли найбільшу увагу в своїх працях саме з цієї теми, відомі такі дослідники Дем'яненко М. Я., Левченко Н. М., Шевчик В. П. [1], Коротка Ю. М. [3], Гончаров В. М., Непочатов С. І., Пчелинська Г. В. [4], Процик Т. В. [8], Шабалиста Л. М. [9], Гриньова В. М., Коюда Т. І., Лепейко О. П. [10].

Невирішені частини проблеми На сучасному етапі розвитку економіки України виникла об'єктивна необхідність активізації інвестиційної діяльності, бо саме вона є вирішальною ланкою всієї економічної політики держави, яка забезпечує стабільне економічне зростання, приріст соціального ефекту, збалансованість макроструктури тощо.

В той же час суттєві структурно-технологічні зрушення на основі розвитку інноваційного комплексу, ринкової та інформаційно-комунікаційної інфраструктури вимагають потужного фінансового забезпечення. Тому в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів проблема визначення пріоритетності їх використання потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження дослідження, розробка інструментарію та удосконалення методичних підходів до оцінки інвестиційної активності підприємства.

Основні результати дослідження Термін «інвестиція» походить від латинського «investire», що означає довгострокове вкладення коштів. У широкому тлумаченні під інвестиціями слід розуміти довгострокові вкладення капіталу й інших цінностей у конкретну справу з метою подальшого їх збільшення [1].

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності, в результаті яких створюється прибуток або досягається соціальний ефект [2].

За фінансовим визначенням, інвестиції – це всі види активів (коштів), що вкладаються у господарчу діяльність для отримання доходу.

Економічне визначення інвестицій можна сформулювати як видатки на створення, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни обігового капіталу.

Інвестиційна активність – це інтенсивність залучення інвестицій в економіку регіону, таке визначення притаманне більшості українських вчених.

Що стосується зарубіжних вчених, зокрема, російських то тут дещо різні підходи до трактування даної дефініції.

На думку Є. А. Казакевича інвестиційна активність – це сукупність власних фінансових можливостей залучення зовнішніх фінансових ресурсів [3].

За визначенням І. В. Гришина інвестиційна активність – це розвиток і інтенсивність інвестиційної діяльності на підприємстві, що характеризується обсягом і темпами залучення інвестицій в основний капітал підприємства [4].

Інвестиційна діяльність підприємства – це об'єктивний процес, що має свою логіку і розвивається відповідно до властивих йому закономірностей, відіграє важливу роль у господарській

діяльності підприємства, оскільки за своєю економічною природою інвестиції являють собою відмову від сьогочасного споживання заради одержання прибутків у майбутньому.

Важливим для ефективного використання інвестицій є їх структура, тобто склад по видах, напрямках використання і по їхній питомій вазі в загальному розмірі інвестицій. Класифікація інвестицій на підприємстві та форми здійснення інвестиційної діяльності подана на рис. 1.

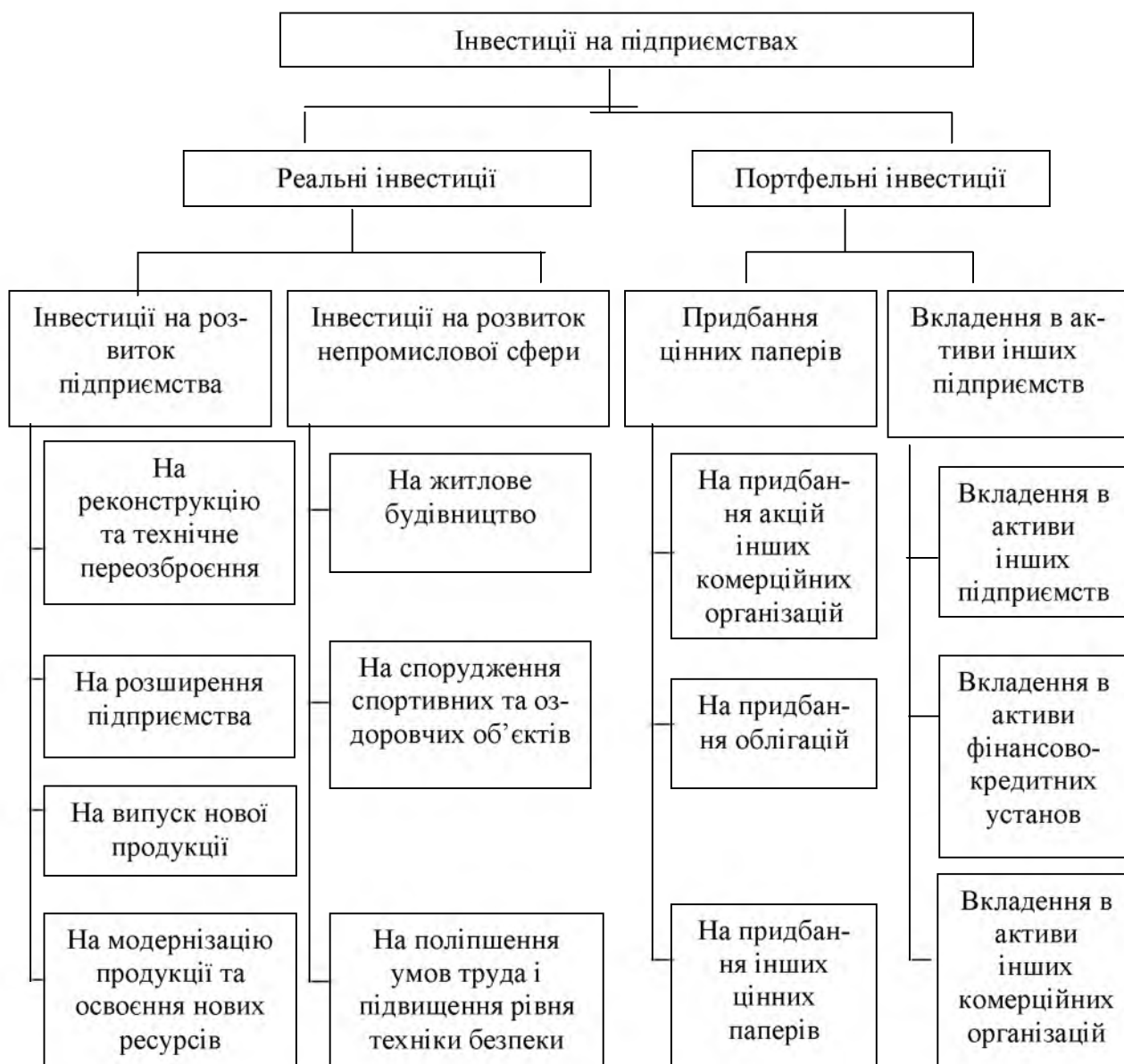

Рис. 1 Класифікація інвестицій на підприємстві

Об'єктом інвестиційної діяльності може бути будь-яке майно, у тому числі основні фонди й оборотні кошти в усіх сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технологічна продукція, інтелектуальна власність, інші об'єкти власності, майнові права та ін.

Взагалі управління інвестиціями аналізується на рівні держави, галузі, регіону, підприємства та окремих інвестиційних проектів і включає:

а) управління інвестиційною діяльністю в державних масштабах (державна, галузь, регіон), що передбачає регулювання, контроль, стимулювання та підтримку інвестиційної діяльності законодавчо-регламентованими методами;

б) управління окремими інвестиційними проектами, що включають діяльність з планування, організації, координації, мотивації та контролю протягом життєвого циклу проекту шляхом використання системи сучасних методів і техніки управління.

в) управління інвестиційною діяльністю окремого господарюючого суб'єкта – підприємства – передбачає управління інвестиційним портфелем підприємства (формування, моніторинг, оцінка якості, реінвестування та ін.), управління оборотним капіталом (короткострокові інвестиції) та ін.

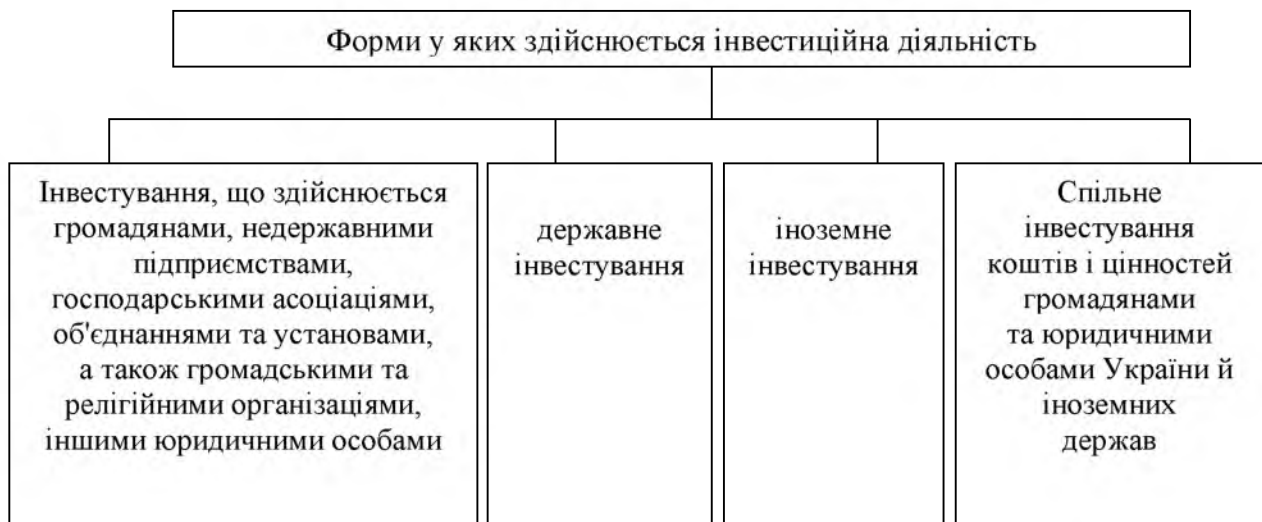

Рис 2. Форми здійснення інвестиційної діяльності

На сьогодні у структурі джерел інвестиційної діяльності ключовим є власні кошти підприємств та організацій, частка яких у загальній структурі впродовж останніх років стабільно складає близько 55–60 % .

Власні джерела інвестицій підприємства у порівнянні з залученими та позиковими характеризуються простотою і швидкістю залучення, високою віддачею за критерієм норми прибутковості капіталу, оскільки не вимагають сплати позикового відсотка у будь-яких його формах.

Використання власних ресурсів істотно знижує ризик неплатоспроможності й банкрутства підприємства і при цьому управління цілком зберігається в руках його власників.

По суті, сформований власний капітал представляє фінансову основу підприємства. Самофінансування за критерієм фінансової стійкості і міцності завжди краще, проте, воно важко прогнозоване в довгостроковому плані і обмежене в обсягах.

В 2012 році обсяги інвестування в основний капітал за рахунок власних коштів підприємств зросли у порівнянні з попереднім роком номінально у 1,24 рази. При цьому питома вага цього джерела фінансування залишилась майже незмінною – на рівні 56–57 %. Якщо в 2010 році фінансовий результат зріс порівняно з 2009 роком на 78,22 %, то у 2011 році він зменшився порівняно з 2010 роком на 93,41 %, а у 2012 в порівнянні з 2011 – аж на 573,85 %. Це досить серйозний спад. Така ситуація негативно відзначитись на фінансуванні інвестицій в основний капітал, враховуючи рівень їх фізичної і моральної застарілості та те, що основним джерелом їх фінансування залишаються саме власні кошти [6].

Зовнішні джерела формування інвестиційних ресурсів (позикові і залучені) мають у порівнянні з внутрішніми такі позитивні характеристики, як високий обсяг можливого їх залучення, більш жорсткий зовнішній контроль за ефективністю інвестиційної діяльності та реалізацією внутрішніх резервів її підвищення.

Зовнішні джерела формування інвестиційних ресурсів (позикові і залучені) мають у порівнянні з внутрішніми такі позитивні характеристики, як високий обсяг можливого їх залучення, більш жорсткий зовнішній контроль за ефективністю інвестиційної діяльності та реалізацією внутрішніх резервів її підвищення. Проте існують проблеми щодо їх залучення й оформлення: більш тривалий період залучення, необхідність надання відповідних гарантій (на оплатній основі) щодо застави майна.

У сучасних умовах одним із ключових фінансових джерел формування інвестиційних ресурсів є кошти іноземних інвесторів.

За даними Держкомстату у січні – вересні 2012 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 4,3 млрд дол. США прямих іноземних інвестицій, що становить 91,07 відсотка до відповідного періоду 2011 року, у січні – вересні 2011 року відповідно -138,52 відсотка до відповідного періоду 2010 року .

Обсяг внесених, з початку інвестування в економіку України, прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 1 жовтня 2012р. становив 52673,8 млн дол. США, що на 5,2 відсотка більше обсягів інвестицій на початок 2012р., та в розрахунку на одну особу населення складає 1157,0 дол. США [6].

Рис. 3 Обсяг прямих іноземних інвестицій

Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності.

На підприємствах промисловості зосереджено 32,0 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну, у фінансових установах – 29,8 %.

Отже, на сьогоднішній день, основним джерелом фінансування інвестиційної діяльності підприємств залишаються власні кошти. Попри всі переваги використання цього джерела, його обсяги є досить обмеженими для повноцінного оновлення застарілої за останні роки матеріально-технічної бази.

Важливим джерелом інвестиційних ресурсів є амортизація. Використання амортизаційних відрахувань для оновлення основного капіталу є більш ефективним, ніж можливості використання прибутку на ці цілі. Річ у тім, що прибуток може використовуватись на інвестиційні цілі лише за бажанням керівництва або власників підприємства, і будь-яких законів, які зобов'язують спрямовувати частину прибутку на відновлення основних фондів, в Україні не існує. Натомість призначення амортизації полягає в тому, що її не можна використати на інші потреби, окрім капіталовкладення.

В Україні старіння основних фондів відбувається швидкими темпами, а їх знос не покривається за рахунок амортизаційних відрахувань, заміни та нововведення. Зокрема, амортизаційні відрахування за 2012 р. становили лише 7,9 % від суми зносу основних засобів, а введення нових основних засобів склало лише 10,4 % від суми зносу. Найбільший знос основних фондів спостерігається у промисловості – 276,56 млрд грн, або 67,3 % від загального обсягу основних фондів по промисловості [5].

Рис. 4 Функції управління інвестиційною діяльністю

На рівні держави управління інвестиційною діяльністю спрямоване на соціально-економічний і науково-технологічний розвиток України та здійснюється;

а) відповідно до державних інвестиційних програм;

б) шляхом прямого управління державними інвестиціями;

в) законодавчими заходами стимулювання та заохочування або підтримки

(наприклад, введення податкових ставок і пільг, упровадження системи платежів за користування визначених ресурсів тощо);

г) проведенням відповідної політики: ціноутворення, фінансової та кредитної, амортизаційної та ін.;

д) шляхом контролю державних норм і стандартів, а також за виконанням правил обов'язкової сертифікації;

е) антимонопольними заходами, приватизацією об'єктів державної власності, у т. ч. об'єктів незавершеного будівництва;

є) експертизою інвестиційних проектів.

Перераховані функції суттєво відрізняються залежно від рівня суб'єкта управління: держави, галузі, регіону (суб'єктів України та АР Крим), суб'єктів господарювання – підприємств.

Ефективне управління інвестиційною діяльністю підприємства забезпечується реалізацією основних принципів рис. 5.

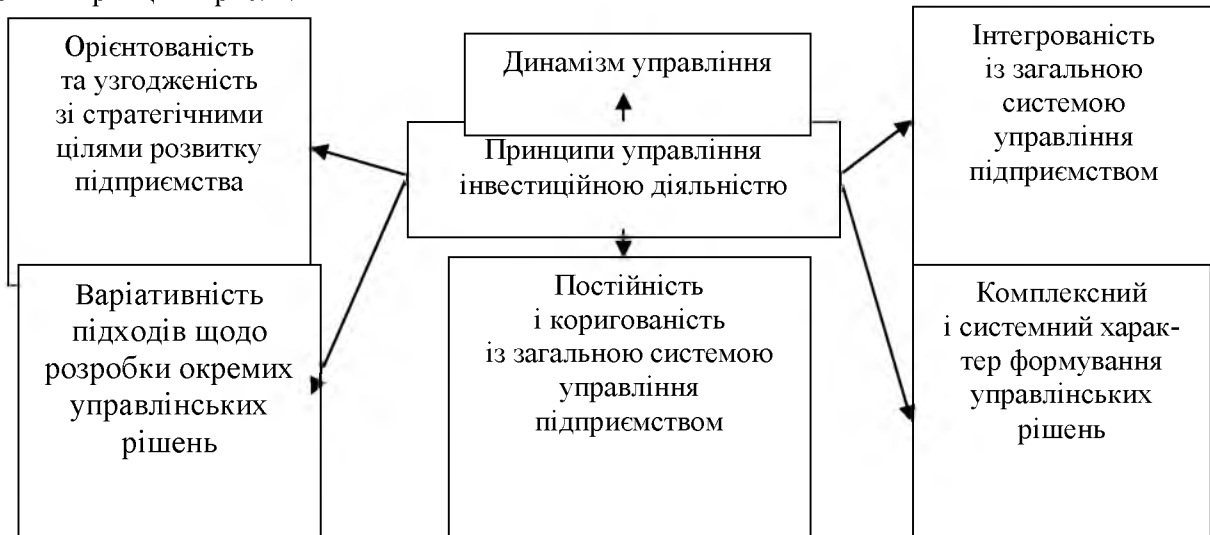

Рис. 5 Принципи управління інвестиційною діяльністю підприємства

Основна мета інвестиційної діяльності – забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії держави. Держава виконує такі функції управління інвестиціями:

1. Аналіз і прогнозування розвитку інвестиційного ринку з урахуванням його кон'юнктури та загальнодержавних потреб у результатах інвестиційної діяльності;

2. Розробка стратегічних напрямків інвестиційної політики з урахуванням цільових напрямків розвитку країни (суб'єкта України, регіону та ін.);

3. Законодавча діяльність щодо стимулювання, регулювання, підтримки та контролю інвестиційної діяльності;

4. Моніторинг інвестиційної діяльності та реалізація конкретних заходів щодо її регулювання на всіх рівнях, підтримка та фінансування окремих інвестиційних проектів.

Висновки В Україні багато аспектів управління інвестиціями підприємства, що становлять основний об'єкт функціональної системи управління, поки знаходяться лише в стадії становлення, зіштовхуючись з об'єктивними економічними труднощами сьогодення, недосконалістю нормативно-правової бази, недостатнім рівнем підготовки фахівців до роботи в складних ринкових умовах. Проведення країни шляхом ринкових реформ та подолання кризових економічних тенденцій дасть змогу повною мірою застосувати теоретичні результати, накопичений закордонний і вітчизняний досвід управління інвестиціями на всіх рівнях.

Література

1. Дем'яненко М. Я. Фінанси підприємств / Дем'яненко М. Я., Левченко Н. М., Шевчик В. П. – К., 2010. – 371 с.
2. Про інвестиційну діяльність : ЗАКОН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Коротка Ю. М. Фінансовий контроль як інструмент забезпечення фінансової стійкості підприємства / Коротка Ю. М. // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 4 : зб. наук. праць. Наукове видання.– Суми : Ініціатива, 2008.– 292 с.
4. Гончаров В. М. Фінанси підприємств / Гончаров В. М., Непочатов С. І., Пчелинська Г. В. – Донецьк : ТОВ «Альматео», 2010. – 185 с.
5. Міністерство економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>.
6. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Оцінка інвестиційної діяльності економіки // Економіка і прогнозування.– 2008.– № 4.– С. 119–130.
8. Процик Т. В. Оцінка інноваційно-інвестиційної привабливості як важлива компонента формування якісно нової стратегії соціально-економічного розвитку регіону / Процик Т. В. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Регіон – 2003: стратегія оптимального розвитку» (22–25 квіт. 2003 р., м. Харків). – Х., 2012. – 401 с.
9. Шаблиста Л. М. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки / Шаблиста Л. М. // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 2. – С. 46–58.
10. Гриньова В. М. Інвестування : підручник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. – К. : Знання, 2008. – 452 с.

Щербань Е. Д.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ УКРАИНСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье освещена сущность инвестиций, инвестиционной активности и инвестиционной деятельности предприятия. Автором освещено экономическое и финансовое определение инвестиций. Приведена классификация инвестиций на предприятии, формы осуществления инвестиционной деятельности, обозначены направления управления инвестиционными проектами. Указана роль государства в управлении инвестициями.

Ключевые слова: *инвестиции, инвестиционный проект, инвестиционная активность, инвестиционная деятельность, управление инвестиционной деятельностью.*

Shcherban O.

DETERMINATION OF INVESTING ACTIVITIES OF UKRAINIAN ENTREPRISES

The essence of such notions as investments, investment activities has been determined. The economic and financial definition of investments has been identified by the author. Classification of investments at an enterprise, the forms of investing activities, the directions of projects' investment management have been considered. The role of a state in investment management process has been examined.

Keywords: *investments, an investment project, investing activities, investment management.*

Надійшла до редколегії 12.01.2014